

Tentoonstelling : John Heartfield Fotomontage

Hendrik Ollivier, departementshoofd Beeld en Geluid (AMSAB)

Van 1 tot en met 25 maart organiseerden het AMSAB en CSC-Vormingswerk een tentoonstelling over John Heartfield. De thematiek van de tentoonstelling sloot aan bij de vorige twee, overigens zeer succesvolle tentoonstellingen, die CSC-Vormingswerk recentelijk organiseerde, met name "De wereld van Anne Frank, 1929-1945" (eveneens in samenwerking met het AMSAB) en "Shots of war", en die beide nog steeds rondreizen in Vlaanderen.

John Heartfield werd in 1891 te Berlijn geboren als **Helmuth Jozef Hertzfeld**. Als reactie tegen het opgefokte Duitse nationalisme veranderde hij in de zomer van 1915 zijn naam in John Heartfield. In dezelfde periode werd hij een overtuigd antimilitarist. Hij zou het zijn hele leven consequent blijven. Samen met zijn broer Wieland en de kunstenaar George Grosz organiseerde hij dadaïstisch geïnspireerde, satirische manifestaties tegen de oorlogswaanzin. De matrozenopstand in Kiel en de revolutionaire sfeer te Berlijn op het einde van de oorlog raakten hem diep. Toen in oktober 1918 de Duitse Communistische Partij werd opgericht was Heartfield lid van het eerste uur (zijn lidboekje ontving hij uit de handen van Rosa Luxemburg). De dadaïstische "Spielerei" in zijn werk maakte plaats voor bijtende politieke satire.

Vanaf 1930 maakte John Heartfield fotomontages voor de voorpagina van het populaire arbeidersweekblad **Arbeiter Illustrierte Zeitung** (AIZ). De samenwerking was geen toeval. Heartfield wilde met zijn werk de grote massa bereiken. Hij zag zeer duidelijk hoe de nazi's, meesters in het voeren van propaganda, op een intelligente manier gebruik maakten van beeldcommunicatie. Niemand twijfelde in die tijd aan het waarheidsgehalte van een foto. Een foto loog niet,

John Heartfield-Trexpo: "miljoenen staan achter mij"

een foto was echt. De impact op de massa was enorm. "...ik zag in de kranten wat men met foto's vertelde en niet vertelde. Ik zag hoe men mensen beloog, werkelijk beloog", aldus John Heartfield in 1967. Heartfield besepte dat het potlood of penseel van de kunstenaar niet langer opwogen tegen de moderne communicatiemiddelen. Met de fotomontage vond hij het gedroomde werkinstrument. Hij ontmaskerde de schijn achter de foto's en doorpriekte de propaganda. Achter de foto's legde hij een nieuwe, onzichtbare werkelijkheid bloot. Hij was de dwerg die met met zijn satirische montages de fascistische reus aandurfde en hem in zijn hemd zette, daarin alleen geëvenaard door de meesterlijke Charly Chaplin.

Zodra Hitler in 1933 aan de macht kwam werd AIZ verboden. Heartfield kon net op tijd ontkomen naar Tsjecho-Slowakije. Vanuit Praag werd AIZ verder uitgeven en clandestien in Duitsland verspreid. Bij het uitbreken van de oorlog vluchtte Heartfield naar Engeland. Na de oorlog keerde hij naar het toenmalige Oost-Duitsland terug.

Die Rote Fahne

Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands (Zentral der Kommunistischen Internationale)

Verleger: Die Kommunistische Partei Deutschlands, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

Het werk van Heartfield werd lange tijd miskend. Door het Westen omdat hij communist was, door het Oosten omdat hij zijn kunst weigerde aan te passen aan de normen van het "socialistisch realisme". Tegenwoordig wordt Heartfield tot één van de grootste Europese kunstenaars gerekend. Zijn werk is opnieuw brandend actueel. Opnieuw steekt een extremistische dreiging de kop op, al evenmin vervaard van staaltjes onvervalste propaganda. Bovendien worden we in onze multimediale maatschappij meer dan ooit blootgesteld aan een stroom van beelden en informatie, die we nog nauwelijks kunnen verwerken, laat staan kritisch analyseren.

De tentoonstelling John Heartfield Fotomontage reisde op een originele manier door het land. In een drietal spoorrijtuigen van de NMBS deed de "Trexpo" negen stations aan, beginnend vanaf 1 maart in het Centraal station van Antwerpen en eindigend in het station van Leuven op 25 maart, waar meteen ook de 10.000^{ste} bezoeker een tekening van Gal ontving.

Opening "Van vallen en opvangen", tentoonstelling rond de geschiedenis van de sociale zekerheid in ons land

Hendrik Ollivier, departementshoofd Beeld en Geluid (AMSAB), Guy Vanschoenbeek wetenschappelijk medewerker (AMSAB)

Op woensdag 11 oktober 1995 werd in de Fernandezzaal van Ons Huis te Gent de rondreizende tentoonstelling 'Van vallen en opvangen' geopend. Voor de gelegenheid - op zich een kleine historische gebeurtenis in de marge van dit evenement - was de top van de Socialistische Gemeenschappelijke Actie present: SP-voorzitter Louis Tobback, algemeen secretaris van het ABVV Mia De Vits en dokter Guy Peters van het Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten. De voorzitter van het AMSAB, Herman Balthazar, leidde de sprekers in, én hij deed dat in de historische volgorde waarin hun respectievelijke "takken" hebben bijgedragen tot de totstandkoming en de uitbouw van onze sociale zekerheid. Guy Peeters kon wijzen op de basisinitiatieven inzake sociale bescherming die door de arbeidersbeweging werden genomen vanaf de eerste helft van de 19e eeuw, anders gezegd de maatschappijen van onderlinge bijstand, het negentiende-eeuwse equivalent voor "sociale solidariteit", de voorlopers van onze huidige mutualiteiten dus. Voor de gelegenheid kende Guy Peeters het mutualistisch "eerstgeboorterecht" toe aan een mutualiteit... uit Leuven.

Naar het einde van de negentiende eeuw toe kwam de vakbeweging in kracht opzetten, en legde de basis voor onder meer de verzekering tegen "onvrijwillige werkloosheid". Mia De Vits begon haar kort historisch exposé in 1944, om al vlug over te stappen naar de huidige problematiek en discussie. Voor haar - én het ABVV - is "geen fundamentele hervorming nodig... wel aanpassingen en modernisering...". Ze bleef ook, naast "de her-